

3 Април, 1860 година. Цариград (Константинопол, днес Истанбул).
Българска църква Св. Стефан

" В събота, късно през нощта, продължителната великденска служба отивала към своя край, към своя върховен момент - радостното оповестяване на Възкресението...В трепет и опиянение богомолците очаквали настъпването на определения момент. В този час дори ако видели Христос да се възнася към небето, богомолците нямало да възприемат чудото така, както очаквали да се оповести чудото на тяхното национално възкресение. Моментът настъпил: свещенодяконът изпял великденското "Елици во Христа крестистися" и подел традиционното молебствие на патриарха: "Святейшаму Кирилу..." Но от черквата се чули гласове, според "Български книжици"..., които спрели продължението на това молебствие: "Стой, стой!" - извикали те.

С престорено учудване дяконът спрял молитвата. "Не щем гръцки патриарх!" - в хор подели от черквата. Към хора постепенно се присъединяват всички черкуващи се. В продължение на три-четири минути църквата се оглася от все по-мощен вик: "Не щем гръцки патриарх! Не щем го!", "Не кемо гръцки патрик! Не сакаме го!"

Сега черквата изведнъж заприличала на конвент, който трябвало да низвергне краля...

"Съгласни ли сме синца?" - попитали корифеите.

"Съгласни сме! Съгласни сме!" - започнал отново продължително да скандира хорът...

Наближавал редът на Иларион да спомене патриарх Кирил като глава на църквата, в чиято епархия служи самият епископ Макариополски. Всички с трепет и вълнение очаквали какво ще направи той след станалото, ще поеме ли древната българска патриаршеска корона, която тълпата му подавала сега! Огромен, "свръхчовешки" по ръст, според един негов съвременник, с мощен и внушителен глас, с вродено достойнство и вътрешна сила, Иларион изведнъж застанал на отреденото му от историята място...и казал: "И всякое епископство православних!". Всички облекчено въздъхнали. Той изрекъл сакраменталната формула, определена само за свещенослужител, който няма друга църковна власт над себе си."

Из "Българският Великден или страстите български"
Тончо Жечев